

4.4.2022

VN/12531/2021 sekä STM083:00/2019

Arvoisa vastaanottaja,

Asia: Lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lähetämme vielä lausuntopalvelun vastaukset myös sähköpostitse. Espoon vammaisneuvoston lausunto on toimitettu myös lausuntopalvelun kautta.

Espoon vammaisneuvostolta toimeksi saaneena  
Sirkku Kiviniitty, vammaisneuvoston sihteeri, puh. 050 3445190

#### Lausunnonantajan **tausta**

##### 1. Vastaajan taustaorganisaatio

- Kunta
- Erityishuoltopiiri
- Sairaanhoitopiiri
- Muu sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
- Ministeriö
- Valvontaviranomainen
- Muu valtion viranomainen
- Vammaisjärjestö
- Työmarkkinajärjestö
- Muu järjestö
- Yksityinen palveluntuottaja
- **Joku muu: Espoon vammaisneuvosto**

## Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

### 2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ Eivät pääosin
- ☐ **Eivät**
- ☐ Ei kantaa

#### Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälissä käytetään erittäin tulkinnanvaraisia termejä, joiden määrittely jää pelkästään soveltamisen varaan. Näitä ovat esimerkiksi, olennaisesti, riittävä, kohtuullinen tai välttämätön. Tarkoitus jää epäselväksi, koska ei tiedetä, kenen näkökulmasta epäselvät termit määritellään. Vammaisen henkilön oma tarve tulee näkyä.

Lakitekstissä moni asia jää 'voi myöntää' tasolle, kun pitäisi selkeästi olla 'on järjestettävä'. Oikeusturvan kannalta on ongelmallista, jos asiaa ei ole määriteltä tarkemmin, erityisesti subjektiivisten oikeuksien osalta.

Erityinen tuki -käsite on käytössä monissa laeissa. Tässä lakitekstissä se tulee nimetä niin, että tiedetään termin olevan osa juuri tätä lakia ja mitä se palveluna tarkoittaa.

### 3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ Eivät pääosin
- ☐ **Eivät**
- ☐ Ei kantaa

#### Perustele tarvittaessa kantasi

Palvelujen tulee olla selkeämmin määriteltä, jotta soveltaminen on selkeää. Uusien lakien astuttua voimaan on ollut soveltamisen ongelmaa ja oikea tapa on aikaisemmin vakiintunut vasta oikeusasteiden päätöksiin mukaan. Lain tulee pyrkiä selkeyteen, jotta soveltaminen pysyy yhdenvertaisena. Lain astuttua voimaan tulee panostaa valvontaan ja ohjaukseen, jotta tarpeettomilta yli-

ja alilyönneiltä vältetään. Tulee perustaa valvontaryhmä, joka seuraa ja valvoo edistymistä sekä puuttuu havaittuihin epäkohtiin.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Uuden lain piiriin tulee laajemmin vammaisia ihmisiä mm. kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat ja nepsyt, ilman diagnoosirajausta. On huomioitava myös sosiaalinen ja psyykkinen toimintakyky. On hyvä, että yhdenvertaisuus toteutuu näiltä osin ja välinputoajia ei jää.

Erilaisilla vammaisilla on kuitenkin erilaisia vaikeuksia ja tarpeita. Näin monimuotoisia tarpeita ei voida täyttää nyt esitetyillä säännöksillä. Tulee huomioida myös yksilön tarpeiden vaihtelevuus, esimerkiksi säätila tai vamman aiheuttamien tarpeiden päivittäinen vaihtelu.

Tavoitteena tulee olla vammaisten yhdenvertaisuus muuhun väestöön nähden sekä vammaisten henkilöiden keskinäinen yhdenvertaisuus, unohtamatta yksilöllisiä tarpeita.

Yhdenvertaisuuden osalta laissa on vielä tarkennettavaa.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Osallisuuden tukeminen toteutuu. Osallisuuden pitää kuitenkin olla todellista, eikä vain näennäinen suorite ilman tarkoitusta. Jos palvelujen saatavuus vähenee tai jos ne ovat vaikeasti käytettäviä esim. esteetön liikenne ja saattaja, ne eivät voi olla ainoa vaihtoehto. (asiakassuunnitelma) Käyttäjän esteettömyystarve tulee päätöksenteossa ymmärtää kokonaisvaltaisesti eli palvelu toimii ns. kotoa kotiin. Pelkkä esteetön pysäkki ei siis riitä, vaan kulku sinne tulee olla esteetön oli avustajaa tai ei.

Yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollistamiseksi tarvitaan riittäviä palveluja, kuten kuljetus- ja avustajapalveluja. Näihin tulee osoittaa riittävät resurssit. Osallisuuden lisäämiseksi tarvitaan myös muita toimia, jotta esteitä voidaan poistaa.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Palvelut on määritelty epämääräisesti ja jää epäselväksi, kenelle myönnetään ja mitä palvelu todellisuudessa on. Näin virkamiesten harkintavalta kasvaa ja päätökset voivat perustua muuhun (esim. resursseihin) kuin vammaisen henkilön tarpeeseen. Käyttäjän esteettömyystarve tulee päätöksenteossa ymmärtää kokonaisvaltaisesti eli palvelu toimii ns. kotoa kotiin.

Jo nykyisellään ongelmaksi on muodostunut, että päätöksessä oleva palvelu ei ole toteutunut. Tähän laki ei tuo parannusta. Lisäksi näyttää olevan mahdollista tehdä hylkäävä päätös, jos palvelua ei ole tarjolla. Tämä jättää ihmisen kokonaan ilman tarvittavaa palvelua. Jos palvelua ei ole tarjolla ja siksi annetaan kielteinen päätös, pitäisi tämän olla lainvastainen ja sanktioitava toimenpide.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

1. Valmennus luo mahdollisuuksia, jos se saadaan järkevästi käyttöön.

2. Henkilökohtainen apu, kaikissa muodoissa ja niin, että vammaisen henkilön oma mielipide siinä toteutuu.
3. Tarvelähtöisyys, ei diagnoosilähtöinen. Tarpeen määrittelyn tulee perustua vammaisen henkilön itse määrittelemään tarpeeseen. Tarpeen ilmaisu voidaan tehdä myös tuetusti.
8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.
  1. Muutos: Ikääntyvät vammaiset henkilöt tulee huomioida selkeämmin. Nuorempana vammautunut henkilö tarvitsee myös ikääntyneenä vammaispalveluja. Myös iäkkäänä voi vammautua. Kirjaukset ovat tulkinnanvaraisia ja ongelmallisia yhdenvertaisuuden näkökulmasta.
  2. Muutos: Liikkumisen tuen tulee huomioida vaihteleva tarve, esim. eri aikana erilainen tarve  
Esimerkki 1. talvi - kesä. Tulee kannustaa käyttämään julkista liikennettä, mutta ilman pelkoa, että pudotetaan palvelujen piiristä. Esimerkiksi liikkumistaidon opettelu ei poista tarvetta kuljetuspalveluille, koska edelleen tulee huomioida yksilöllinen tarve ja mm. jaksaminen, voinnin vaihtelut, tuttujen reittien lisäksi muu tarve.  
Esimerkki 2. Esimerkiksi MS-potilaan liikkumiskyky vaihtelee taudin eri vaiheissa ja voi hyvinkin nopeasti vaatia laajempaa liikkumisen tukea kuin ns. hyvässä tautivaiheessa. Miten liikkumisen tuen kohdassa turvataan yksilöllisen tilanteen vaihtelun tarvitsema palvelumuutos?
  3. Siirtymäkausi 2 vuotta liian pitkä  
Asiakkaan näkökulmasta tulee turvata hallittu siirtymä. Täytyy turvata voimassa olevan asiakassuunnitelman toteutuminen. Asiakassuunnitelma ja päätökset tulee tehdä niille heti kun mahdollista, jos asiakas hyötyy uusista palveluista.  
Asiakaskokemusten seurannan tulee olla velvoittava, kokeeko asiakas, että selviää ko. palveluilla ja toimenpiteillä.
9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?
  - Kyllä
  - **Kyllä pääosin**
  - Ei pääosin
  - Ei
  - Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

On hyvä, että vammaiset lapset on selkeämmin huomioitu. Tärkeää on, että lapsella on mahdollisuus viettää iänmukaista elämää. Vammaisen lapsen ja nuoren itsenäistyminen tulee huomioida paremmin. Esim. kuljetuspalvelut, henkilökohtainen apu tai tulkin saatavuus.

Lapsille ja hänen vanhemmille tulee taata oikeus viittomakieleen, tukiviittomiin tai muuhun kommunikointiin. Kommunikaatiotukea ja -kuntoutusta tulee olla saatavilla lapsen tarpeiden mukaisesti.

Perheen asioita tulee tarkastella kokonaisuutena, jotta palveluketjuun ei jää aukkoja. Vanhemman velvoitteiden hoitaminen myös vammaisena vanhempana tulee mahdollistaa.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ Ei pääosin
- ☐ Ei
- ☒ **Ei kantaa**

Perustele tarvittaessa kantasi

## Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☒ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Tulee huomioida myös psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky, joka on rajaava monille

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☒ **Eivät pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Lain piirissä on monenlaisia vammaisia ja pitkäaikaissairaita henkilöitä, joilla on erilaisia toimintarajoitteita ja siten erilaisia tarpeita. Palvelujen säännökset eivät riittävän selkeästi kuvaa, kuka palvelua saa ja mitä palvelu sisältää. Jää epäselväksi, miten kattavasti tai miten palveluja yhdistelemällä saadaan yksilölliset tarpeet täytettyä.

Palveluissa on huomioitava, että osa henkilöistä tarvitsee tukea itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osalle itsemääräämisoikeus on yksi tärkeimmistä kysymyksistä. Säännökset eivät riittävästi kuvaa, miten palvelut saadaan toteutumaan turvallisesti ja tarpeenmukaisina erilaisille vammaisille henkilöille.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

- ☐ Kyllä
- ☒ **Kyllä pääosin**
- ☐ Ei pääosin
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Valmennukselle on selkeä tarve ja luo mahdollisuuksia. Soveltamiskäytännöt näyttävät, miten se tulee vastaamaan tarpeita.

Lyhytkestoisena valmennusta tulisi voida käyttää myös toistuvasti. Esimerkiksi liikkumisen opettelu voitaisiin jakaa harjoitteluun eri vuodenaikoina (kesä-talvi).

Tulee varmistaa, että valmennusta myönnetään kaikille tarvitsijoille.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä

varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

- ☒ **Kyllä**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Kuntouttava varhaiskasvatus on vammaiselle lapselle tärkeä ja se tulee järjestää subjektiivisena oikeutena. Järjestämistavan tulee olla varma ja maksuton.

Resurssit tulee varmistaa, jotta kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitseva lapsi varmasti saa sitä asianmukaisesti ja riittävin tukitoimin (esim kommunikaatiotuki).

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☒ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

On tärkeää, että henkilökohtaista apua voidaan myöntää kaikille niille, jotka sitä tarvitsevat. On tärkeää huomioida, että sen avulla toteutetaan vammaisen itsemääräämisoikeutta!

Olemme hyvin huolissamme järjestämisen tavoista ja turvallisuudesta. Tulee huolehtia vammaisen henkilön mahdollisuudesta itse määrätä palvelun toteuttamisesta. On myös huolehdittava, että henkilöille, jotka eivät pysty vastaamaan itse, on saatavissa riittävä tuki palvelun hallintaan.

Lisätään, että velvoitetaan tukihenkilö/vastuuhenkilö/edunvalvoja, joka ottaa vastuun ja mahdollistaa palvelun toimivuuden, niiden osalta, jotka eivät itse pysty. Erityinen tuki voi tuoda tähän riittävän vastuunottajan, jos palvelu määritellään oikein.

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

- ☐ Kyllä

- ☐ Kyllä pääosin
- ☒ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Erityinen tuki -nimike on käytössä monessa laissa. Pyydämme tarkentamaan nimikettä, jotta tulee selväksi, että kyse on juuri tämän lain mukaisesta palvelusta.

Erityinen tuki on varmasti tarpeen. Sen määrittelyä ja saantiperusteita tulee kuitenkin tarkentaa, jotta tarvitsijat voivat sitä saada.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

- ☒ **Kyllä**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Laissa on paljon palveluita, joiden suhdetta toisiinsa on vaikea nähdä. Erilaisten palvelujen määrittelyjä tulee tarkentaa. Osallisuuden tuki voi olla merkittävä lisä, jos näyttää, että palvelutarvetta ei voida täyttää muulla palvelulla.

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

- ☒ **Kyllä**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Kun säädetään palveluna, se määritellään paremmin ja voidaan toteuttaa tarvittaessa. Tuettu päätöksenteko lisää myös niiden itsemääräämisoikeutta, joiden vamma rajoittaa sitä muuten.

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

- ☐ **Kyllä**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Kun säädetään palveluna, se määritellään paremmin ja voidaan toteuttaa tarvittaessa.

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

- ☐ Kyllä
- ☐ **Kyllä pääosin**
- ☐ Ei pääosin
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

14 § Osalta toivomme pykälään tarkistamista ja selkeyttämistä.

Asunnon koko: liian pienet asumisyksikön (tai asunnon kokonaispinta-ala) huoneet ja muut varastotilat estävät käytännössä asumisen, jos oma huone (tai asunto) on täynnä isoja apuvälineitä.

Asunnon koon tarve tulisi huomioida myös annettavien asumistukien/ toimeentulotuen kriteereissä eli isoja apuvälineitä omaavien vammaisten asuntojen pinta-ala ja siis siihen määritely tuki tulee apuvälinesäilytyksen vuoksi olla suurempi.

16-17 § Asunnonmuutostöiden osalta haluamme puuttua epäkohtiin, jotka ovat jokapäiväisiä:

Asiantuntijoiden suositukset ohitetaan ja muutokset toteutetaan vain osittain, jolloin tarpeet jäävät usein täyttymättä.

Saunan ja parvekkeen muutostöitä ei toteuteta. Usein parveke on myös turvallisuuskysymys eli hätäpoistumistie.

Lisäksi asunnon muutostyöprosessia tulee yksinkertaistaa, keventää, selkeyttää ja nopeuttaa huomattavasti nykyisestä

Asunnon muutostyöt tukevat vammaisen henkilön omatoimisuutta ja turvallisuutta - ovat siten oleellinen osa palvelukokonaisuutta.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

- ☒ **Kyllä**
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ Ei pääosin
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Säännöstö on odotettu ja sitä tulee vielä entisestään selkeyttää.

Tulee huomioida, että vammaisella lapsella pitäisi aina olla vammaispalvelulain mukaiset palvelut; vaikka lapsi olisi huostaanotettu. Esim. asuminen tulisi järjestää vammaispalvelulain nojalla, jotta turvataan riittävät vammasta johtuvat palvelut. Myös osaaminen tulee turvata.

Laissa ei ole huomioitu tilannetta, jossa vammaisen vanhempi tai vanhemmat tarvitsevat apua tai tukea lapsen hoitoon. Näissä tilanteissa tulee saada tukea arkeen.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

- ☐ Kyllä
- ☒ **Kyllä pääosin**
- ☐ Ei pääosin
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Tärkeää selkeyttää, mitä palvelu tarkoittaa ja miten sitä toteutetaan, mm. etäpalvelu. Palvelun tulee toteuttaa henkilön toivomalla tavalla, tarpeeseen nähden sopivasti.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

- ☒ **Kyllä**
- ☐ Ei

- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Päivätoiminnassa ja sen sisällössä tulee huomioida tarve ja erilaiset vamma ryhmät.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

- ☒ **Kyllä**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Työtoiminnan pitäisi olla työllistymiseen tähtäävää ja ihmistä kehittävää. Vammaisten työllistyminen tulee huomioida työllisyyttä koskevassa lainsäädännössä.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

- ☐ Kyllä
- ☒ **Kyllä pääosin**
- ☐ Ei pääosin
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

On hyvä, että liikkumisen tukea monipuolistetaan. Tärkeää on, että vammaisen itse voi päättää sopivan toteuttamistavan.

Liikkumisen tuen laajuudessa tulee huomioida naapurikunnat ja vammaisen henkilön kannalta merkittävät toiminnalliset kunnat. Toiminnallisena alueena jatkossa voisi pitää myös hyvinvointialueita. Eli korjataan pykälän tekstiä näiltä osin!

Pykälässä tulee myös huomioida esim. opiskelun tai työn edellyttämät vaatimukset toisen hyvinvointialueen puolella. Tai jopa erityiskysymyksenä kansallisen rajan ylittävä opiskelu.

Liikkumisen tuen tarpeeseen vaikuttavat monet tekijät, jotka tulee arvioida tuen myöntämisen yhteydessä. Tilanteet voivat myös vaihdella, kuten terveydentila, vamman eteneminen ja säävaihtelut. Tärkeää on huomioida elämäntilanne ja sen vastuut.

Vammaisen henkilön esteettömyystarve tulee päätöksenteossa ymmärtää kokonaisvaltaisesti, palvelu toimii ns. kotoa kotiin. Pelkkä esteetön pysäkki ei siis riitä, vaan koko ketjun tulee olla esteettömästi toimiva oli avustajaa tai ei.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Tuen määrässä tulee huomioida elämäntilanteen vaatimukset. On merkityksellistä, että vammaisen henkilö voi hoitaa vastuunsa esim. vanhempänä ja toimia aktiivisena kansalaisena.

Tuen määrä tulee olla vammaisen henkilön tarpeen mukainen ja vähintään 18 matkaa/kk. Pykälän tekstiä tulee muuttaa ja poistaa teksti ” ellei tätä pienempi määrä riitä”.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ **Ei pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Auton apuvälineistä tulee säätää auton hankintaa koskevassa kohdassa.

Laissa ja sen perusteluissa kirjoitetut vapaa-ajantoiminnot eivät riittävällä tavalla ota huomioon vammaisen ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tai harrastustoimintaa. Nämä pitää lisätä lakiin.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

- ☐ Kyllä
- ☐ **Eivät riittävästi**
- ☐ Eivät
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaisen henkilöiden palvelujen tulee kaikissa olosuhteissa olla voimassa ja toiminnassa. Asiakassuunnitelmaa tulee muuttaa vain, jos se on vammaisen henkilön edun mukaista.

### **Kehitysvammalaki**

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ **Eivät pääosin**
- ☐ Eivät
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Pidämme tärkeänä, että Uudenmaan erityisasema huomioidaan vammaispalvelulain uudistuksessa ja kehitysvammaisten erityishuollon palvelujen jatkuvuus voidaan taata tarkoituksenmukaisesti ja hallitusti alueella toimivien erityishuollon kuntayhtymien lakkautuksen jälkeen.

Esitämme huolestamme siitä, että hallituksen esitys uudeksi vammaispalvelulaiksi ja kehitysvammalain muutosehdotukset tarpeettomasti rajaavat hyvinvointialueiden mahdollisuuksia järjestää erityishuollon palveluita määrittelemällä erityishuollon hyvinvointialueiden tai yksityisten palveluntuottajien tehtäviksi. Erityishuollon toteuttaminen edellyttää ammatillista laaja-alaisuutta. Esitetyt muutosehdotukset synnyttävät Uudellamaalla tarpeettoman esteen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen integraatiolle ja vaarantaa palvelujen saumattoman jatkuvuuden ja saatavuuden turvaamisen.

### **Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista**

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ **Eivät pääosin**
- ☐ Ei
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Asiakasmaksujen kokonaismaksukuorma ei ole huomioitu riittävästi ja vaikutusten arviointi on puutteellinen

Ohjauksessa ja neuvonnassa pitäisi huomioida asiakasmaksujen ja talouden kokonaistilanteen arviointi sekä kiinnittää huomiota palvelujen maksullisuuteen. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat maksullisia, joka lisää maksukuormaa.

Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä tulee katsoa kokonaistilanne ja arvioida maksuja sekä maksukuorma. Huomioitava terveydenhuollon maksukatot ja lääkkeet, jotka ei ole Kela-korvattavia. Tarvitaan kokonaisvaltainen tilannekartoitus. Tarvitaan yhdenluukun periaatteen mukaista toimintaa.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

- ☐ **Kyllä**
- ☐ Ei

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

On kuitenkin huomioitava kokonaismaksukuorma vammaiselle tai hänen perheelleen.

### **Esityksen vaikutukset**

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ Eivät pääosin

- ☐ **Ei**
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Kyllä pääosin
- ☐ Ei pääosin
- ☐ **Ei**
- ☐ Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Huomattavaa on myös, että monet vammaiset henkilöt käyttävät paljon sosiaali- ja terveyspalveluita, jotka kasvattavat maksukuormaa maksukatoista huolimatta. Lisäksi terveydenhuollossa on paljon maksukattoihin kuulumattomia välttämättömiä palveluita ja esim. lääkkeitä. Kokonaismaksukuormitus vammaiselle lääkkeistä, terveydenhuollon menoista ja sosiaalipalveluista tulisi siis voida selvittää tarkasti ja laissa voisi lukea selkeästi avun tarjoaminen kokonaiskuormituksen selvittämiseksi.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

Vammaisten oikeusturva on heikko ja erilaiset valvontatahot hyvin kuormittuneita. Myöskään huoli-ilmoitukset eivät tuo riittävää reagoitua tilanteissa, joissa palvelut eivät ole riittäviä tai ne eivät toimi asianmukaisesti. Esitämme valvonnan resurssien lisäämistä tai uutta sanktiomenettelyä kirjattavaksi lakiin – kannustamaan toimivien palvelujen järjestämiseen.

Ikääntyneiden vammaisten henkilöiden tilanne tulee huomioida paremmin. Ja myös ikääntyneenä vammautuminen edellyttää palvelujen saamista. On erotettava ikääntymisen aiheuttamat toimintarajoitukset vammautumisesta.

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma ovat keskeisessä roolissa ja ne tulee tehdä kokonaistilanne huomioiden. Yhdenluukun periaatteella! Myös taloudellinen tilanne ja eri lakien vaikutusten huomiointi. Palveluketjujen tulee olla katkeamattomia ja selkeitä. Asiakasmaksujen alennukset ja poistot hakemuksiin tulee saada apua.

Epäselvät määrittelyt tulee selkeyttää, subjektiivisten palvelujen saanti velvoittavaksi sekä palvelujen kattavuus ja suhde toisiinsa tulee kuvata. Vammaisten oikeusturvaa lisää yksiselitteiset käsitteet ja oikeudet.

